

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ЛЬВІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

На правах рукопису

МІКЛОВДА Василь Петрович

**ЕКОНОМІЧНО–ОРГАНІЗАЦІЙНІ МЕТОДИ
ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність: 08.00.05 –
Економіка, планування,
організація управління
народним господарством
та його галузями

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

**дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук**

Львів – 1994

AB 29.787

00801571 (M)

Дисертаційна робота виконана
в Львівському державному університеті

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
БОЙКО С.І.

Офіційні опоненти: академік АН України, доктор
економічних наук, професор
ЧУМАЧЕНКО М.Г.
член-кореспондент АН України, доктор
економічних наук, професор
ГЕСІЇ В.М.
доктор економічних наук, професор
ТИВОНЧУК І.О.

Провідна установа: Науково-дослідний економічний інститут
Міністерства економіки України

Захист дисертації відбудеться "12" листопада 1994 р.
о 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради
Д 016.39.03 по захисту дисертацій на здобуття наукового
ступеня доктора економічних наук у Львівському відділенні
Інституту економіки АН України за адресою: 290008, Львів-8,
вул. Театральна, 17.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці
Львівського відділення Інституту економіки АН України.

Автореферат розісланий "8" листопада 1994 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

ЖОВТАНЕЦЬКИЙ В.І.

І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

І.І. Актуальність дослідження. Трансформація економіки України в ринкову здійснюється в умовах глибокої кризи, основними ознаками якої є: спад виробництва, галопуючі темпи зростання цін, гіперінфляція, безробіття і, як наслідок, зubo- жіння основної частини населення. Пошук шляхів виходу країни з кризового стану є однією з важливих проблем економіки перехідного періоду. Розв'язання такої складної народногосподарської проблеми потребує нових нетрадиційних підходів. Досвід показує, що перехід до ринкової економіки – процес не тільки складний, суперечливий, довготривалий, але і такий, що потребує глибоких теоретичних досліджень і узагальнень, обґрунтування нових принципів управління народним господарством, одне з провідних місць в якому посідає промисловість. Слід відзначити, що за останні три роки /1991–1993/ у промисловості майже в усіх галузях і регіонах України мало місце значне зниження обсягів виробництва. При цьому, як правило, скорочувався асортимент продукції, погіршувалась якість товарів, збільшувались витрати і падав рівень ефективності праці і виробництва.

Причини низької ефективності функціонування промисловості, запрограмовані адміністративно-командною системою господарювання, поглибили свій вплив у процесі трансформування економіки в ринкову. Крім того, на етапі переходу від однієї економічної системи господарювання до іншої виникли нові суперечності, вже як результат зіткнення різних ідеологій і

концепцій побудови механізмів управління ефективністю виробництва. Намагання уряду розв'язати суперечності зверху без глибокого вивчення нових економічних процесів, що відбуваються на етапі переходу до ринкової економіки, не забезпечили відчутної віддачі. Практично жодна програма виходу країни з кризи не була повністю реалізована і не забезпечила очікуваних результатів.

Слід відзначити, що в економічній теорії і практиці перехідні процеси від однієї системи господарювання до іншої вивчені недостатньо. В працях Л.Безчасного, П.Беленького, С.Бойка, М.Бойка, Д.Богині, П.Бунича, В.Геєця, М.Долішнього, М.Козоріз, О.Кузьміна, І.Лукінова, В.Пахомова, Ю.Палкіна, Я.Плоткіна, В.Пели, І.Тивончука, Ю.Туниці, М.Чумаченка та багатьох інших вчених розкриваються різні аспекти економічних та організаційних методів забезпечення ефективної роботи промислових підприємств у процесі ринкової трансформації економіки. У публікаціях висвітлюються в основному недоліки або труднощі, з якими стикаються виробники в процесі організації виробництва і реалізації продукції. Тому вирішення проблеми потребує більш глибоких досліджень. Сьогодні все більшого значення набувають питання, пов'язані із узагальненням власного досвіду, набутого вітчизняною економікою в процесі переходу до ринку, вивченням досвіду світової економіки і можливостей його використання в умовах України. Саме ці вузлові питання недостатньо глибоко вивчені і висвітлені в економічній літературі.

Необхідність поглиблення теоретичних і методологічних основ забезпечення ефективної роботи промислових об'єктів в умовах переходу економіки до ринку обумовили вибір теми, спрямування, мету дослідження, сформувавши структуру дисертаційної

роботи.

1.2. Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичної концепції принципів ефективного функціонування промислових об'єктів, формування на їх основі комплексу методичних рекомендацій по забезпеченню ефективної роботи промислових підприємств різних форм власності в умовах становлення ринкових відносин.

У процесі досліджень вирішувались такі завдання:

- обґрунтування основних проблем підвищення ефективності виробництва в промисловості;
- визначення впливу процесів роздержавлення і приватизації на ефективність роботи промислових об'єктів;
- обґрунтування критеріїв оцінки ефективності функціонування промислових підприємств різних форм власності;
- розробка класифікації факторів і умов, що впливають на роботу суб'єктів господарювання в умовах переходу до ринку;
- вибір системи показників, що характеризують ефективність роботи промислових підприємств і методів її розрахунку;
- визначення особливостей впливу НТП на ефективність роботи промислових підприємств в умовах становлення ринкових відносин;
- розробка методів оцінки впливу екологічних заходів на ефективність роботи промислових підприємств;
- конструювання механізмів адаптації трудових колективів державних підприємств до нових умов господарювання;
- розробка методичних рекомендацій по удосконаленню організаційно-економічних форм управління ефективністю виробництва;

- визначення форм і методів стимулювання промислових підприємств державою, регіонами за підвищення ефективності виробництва.

1.3. Предмет, об'єкти і методологія дослідження.

Предметом дослідження є сутність і конкретні процеси забезпечення ефективної роботи промислових підприємств, організаційно-економічні механізми управління цими процесами.

Об'єкт дослідження - промислові підприємства різних форм власності України і зокрема, Закарпатської області.

Інформаційну базу проведеного дослідження становлять статистичні звіти про діяльність промислових підприємств різних форм власності за 1990-1993 рр., статистичні й аналітичні матеріали міністерств і відомств, результати робіт вчених економістів з теоретичних і практичних проблем управління процесами ефективності виробництва, опубліковані в монографічній літературі, наукових записках, періодичній пресі, досвід зарубіжних країн у питаннях забезпечення ефективної роботи фірм, корпорацій, холдінгових компаній та інших форм підприємницької діяльності, адекватних ринковій системі господарювання.

В роботі використані сучасні методи дослідження, зокрема: методи системного аналізу, економіко-математичного моделювання, програмно-цільового підходу, соціологічні дослідження, теорії ринкової економіки, включаючи теорії мотивації праці, адаптації до нових умов господарювання, ризику, конкуренції.

В основу дисертації покладені особисті дослідження автора з питань управління ефективністю роботи промислових підприємств, стимулювання виробничих колективів за підвищення

ефективності і поліпшення результатів роботи; корпоратизації і приватизації, формування інноваційної та інвестиційної політики за період 1986–1993 рр., виконані у відповідності з координаційними планами проведення науково-дослідних робіт у Львівському відділенні Інституту економіки АН України і Ужгородському держуніверситеті.

І.4. Наукова новизна дисертації полягає в дослідженні нових економічних процесів, які впливають на роботу промислових об'єктів різних форм власності на етапі переходу від адміністративно-командної до ринкової системи господарювання і розробці нових методологічних підходів до забезпечення ефективності їх функціонування в умовах трансформації економіки.

На захист виносяться нові теоретичні, методологічні положення, висновки і рекомендації, найважливішими з яких є:

1. Визначення сучасних проблем підвищення ефективності виробництва у промисловості.
2. Аналіз і оцінка процесів роздержавлення, корпоратизації і приватизації власності як факторів підвищення ефективності господарювання і розвитку ринкових відносин.
3. Системний підхід у дослідженні процесів забезпечення ефективності функціонування промислових об'єктів різноманітних форм власності і господарювання.
4. Класифікація факторів і умов, що впливають на підвищення життєдіяльності суб'єктів господарювання, методів оцінки їх впливу на показники ефективності виробництва.
5. Економічна та соціально-психологічна адаптація трудових колективів державних промислових підприємств на етапі становлення ринкових відносин.

6. Обґрунтування теоретико-методологічних підходів до формування економічної стратегії функціонування промислових підприємств.

7. Концепція формування інвестиційної та інноваційної політики промислових підприємств в умовах економічної нестабільності.

1.5. Теоретична і практична значимість. Теоретичне значення результатів досліджень полягає у формуванні нових знань, у вирішенні проблеми забезпечення ефективної роботи промислових підприємств різних форм власності в умовах економічної нестабільності, ескалації інфляційних процесів і необхідності їх адаптації до ринкових методів господарювання. Розширення теоретичних знань розкриває і обґрунтовує комплекс організаційно-економічних методів впливу на роботу підприємств з метою стабілізації їх діяльності. Основні теоретичні положення дисертації використані при розробці методичних рекомендацій по удосконаленню форм і методів управління роботами підприємств різних форм власності.

Практичне значення результатів досліджень полягає в розробці методичних підходів у вирішенні проблеми підвищення ефективності господарювання. Комплексний підхід у дослідженні процесів підвищення ефективності виробництва на промислових підприємствах різних форм власності дозволяє розробляти економічну й інноваційну стратегію ефективного функціонування їх, виходячи із реальної економічної ситуації і прогнозних оцінок кон'юнктури ринку.

Розроблені і запропоновані у дисертації рекомендації спрямовані на підвищення ефективності господарювання дозволя-

ють використати апробовані іманентні ринковій системі господарювання стимули до праці і на цих засадах реалізувати економічні інтереси товаровиробників у результатах їх діяльності.

Отримані в процесі дослідження результати теоретичного і прикладного характеру використані при розробці науково-дослідних робіт Львівського відділення Інституту економіки АН України та Ужгородського державного університету, зокрема, таких тем: "Вдосконалення госпрозрахункового механізму підвищення ефективності виробництва" /номер державної реєстрації 01850008079/; "Оцінка і планування ефективності роботи промислових підприємств" /номер державної реєстрації 01880019158/; "Формування цін на вироби в умовах ринкових відносин" /номер державної реєстрації 01900068386/; "Розробка автоматизованої моделі аналізу діючих цін в системі конкретного плану випуску продукції по критерію загальної рентабельності підприємства".

І.6. Апробація роботи. Результати досліджень доповідались на науково-практичних конференціях, симпозіумах і семінарах, в тому числі: "Шляхи підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємств" /Київ, 1978/; "Удосконалення економічної роботи на промислових підприємствах" /Київ, 1979/; "Проблеми удосконалення обліку, економічного аналізу і впровадження внутрівиробничого госпрозрахунку" /Ташкент, 1979/; "Аналіз ефективності науково-технічного прогресу в умовах удосконалення господарського механізму" /Київ, 1980/; "Планування підвищення ефективності виробництва на підприємствах і у виробничих об'єднаннях" /Київ, 1981/; "Економіка України в умовах державної незалежності" /Львів, 1991/; "Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-

ресурсного потенціалу регіону" /Луцьк, 1993/; "Проблеми становлення української національної соціально-економічної моделі" /Львів, 1993/; "Карпати – український міст в Європу: проблеми і перспективи" /Львів, 1993/; науково-практичних конференціях і семінарах викладачів і аспірантів Ужгородського державного університету та Львівського відділення Інститут економіки АН України.

I.7. Публікації. За результатами дослідження опубліковано 63 праці загальним обсягом 79,6 др. арк., з них 59,4 др. арк. належать особисто автору дисертації.

I.8. Структура роботи. Дисертація складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку літератури.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

2.1. Соціально-економічні проблеми забезпечення ефективного функціонування промислових підприємств

Економічні реформи в Україні, спрямовані на розвиток ринкових відносин, інтеграція країни у світову систему господарювання, відбуваються в дуже складній соціально-економічній і політичній ситуації, супроводжуються кризовими явищами в усіх сферах національного господарства, що в кінцевому результаті призводить не тільки до зниження ефективності їх впровадження, гальмування, але і падіння життєвого рівня переважної більшості населення.

На основі аналізу і оцінки економічної ситуації, що склалась в Україні на етапі переходу до ринку, в дисертації виділено три основні групи причин, що обумовили зниження

ефективності господарювання.

Перша група причин пов'язана з кардинальними змінами в зовнішньоекономічній політиці України як незалежної і суверенної держави, необхідністю формування нових економічних відносин не тільки в межах колишнього Союзу, але практично з усіма країнами світу. Гносеологічна природа цих причин має об'єктивний характер, зумовлений необхідністю утвердження державності, зміцнення якої сприятиме становленню національної економіки. Відмічені причини розглядаються з позиції їх тимчасовості і можливості зниження негативних наслідків їх дії з подальшою розбудовою держави.

Друга група причин, що зумовила зниження ефективності господарювання, викликана недоліками в розробці економічної стратегії і тактики переходу до ринкової економіки. Дослідження впливу цієї групи причин на ефективність роботи промислових підприємств має істотне значення для визначення напрямків удосконалення державної системи управління розвитком економіки в процесі її трансформації в ринкову.

Третю групу причин генерує психологічна невідповідність трудових колективів до сприйняття основних економічних важелів ідей ринкової економіки, відсутність глибокого наукового розуміння ролі і місця людини в новій системі господарювання, що призвело до спаду мотивації праці, трудового абсентеїзму на державних підприємствах, апатії, байдужості і моральної втоми, значної частини людей, які десятиліттями привикли до ритму життя запрограмованого владними структурами і наказами з економічного центру.

Під кутом зору відмічених вище причин у дисертації висвітлено головні напрями розвитку промисловості України, робиться акцент на основні соціально-економічні проблеми, що виникли в умовах трансформації економічної системи, розв'язання яких може забезпечити ефективність функціонування суб'єктів господарювання. Їх реалізація вимагає першочергового вирішення таких завдань:

а/ прискорення процесів роздержавлення і приватизації загальнонародної власності з метою зміни умов господарювання в державному секторі економіки, розширення демократичних засад господарювання;

б/ реформування системи державного регулювання роботи промислових підприємств, включаючи: введення гнучкої системи оподаткування, спрямованої на стимулювання активної інноваційної політики підприємств, залучення іноземного капіталу, впровадження ресурсозберігаючої, екологічно чистої техніки і технологій;

в/ переорієнтація промислового комплексу на виробництво високоефективних і конкурентоспроможних видів продукції;

г/ лібералізація державної політики спрямованої на активізацію зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств /квотування, ліцензування тощо/;

д/ посилення ролі економічних важелів і стимулів у формуванні конкурентного середовища, що спонукало б виробників до підвищення ефективності виробництва на засадах раціонального використання ресурсів виробництва, зниження витрат, використання досягнень науки і техніки;

е/ зростання ролі регіональних самоврядних структур у

виробленні політики раціонального використання економічними суб'єктами трудових ресурсів потенціалу, забезпечення екологічної безпеки;

ж/ стимулювання підприємницької діяльності в галузях промисловості, які здатні оптимізувати структуру виробництва по трудовому фактору і забезпечити ефективну зайнятість населення;

з/ зміщення акценту в діяльності міністерств на реалізації функцій, зв'язаних з координацією посередницької і комерційної діяльності, по вигідному розміщенню замовлень, консультацій по НТП, по прогнозу розвитку виробництва і кон'юнктури ринку, по кооперації, послугам, підготовці висококваліфікованих кадрів, фінансовому посередництву і т.д.

2.2. Роздержавлення і приватизація як фактори підвищення ефективності господарювання і розвитку ринкових відносин

Реформування відносин власності виступає вузловим моментом економічної реформи, що здійснюється в нашій країні. Саме ця ключова обставина сьогодні визначає хід, темпи і ефективність економічних перетворень, формує тло на якому розвиваються різноманітні форми власності, ініціює пошук найбільш ефективних форм організації підприємницької діяльності, створює умови для досконалої конкуренції між товаровиробниками. Акцентування уваги на цьому зв'язано з тим, що реформи, які не зачіпають базисні відносини суспільства стрижень яких складають відносини власності, не спроможні вивести країну з глибокої економічної кризи.

У дисертації відзначається, що хоча процеси роздержавлення, приватизації, корпоратизації промислових підприємств займають чільне місце у проведенні економічних реформ в Україні, їх практична реалізація відбувається надто повільно, а окремі заходи уряду, Верховної Ради є половинчаті і непослідовні, що в цілому знижує їх ефективність. Дисертант відзначає, що переважна більшість рішень, які стосувалися практичного здійснення процесів реформування відносин власності приймалися в угоду певних політичних кіл, окремих груп, що ставили перед собою мету будь-якими засобами зберегти за собою владу, не дати трудовим колективам реально розпоряджатися результатами своєї праці. Примат, що роками віддавався політиці над економікою став серйозним гальмом на шляху економічних перетворень.

Недивлячись на ці добре відомі факти питомо вага промислових підприємств, що функціонують на основі різних форм власності постійно зростає. Відмічене підтверджується аналізом промислових підприємств за формами власності у Закарпатській області за 1992 р. /табл. I/. Із даних, наведених у таблиці видно, що до державної форми власності відносились 143 промислових підприємства з 249, що становило 58 % від їх загальної кількості. За обсягами виробленої продукції і численністю працюючих державні підприємства відповідно становили 52,1 % і 50,8 %. Із недержавних форм власності найбільшого поширення у практиці господарювання області набули колективні і змішані форми. Промислові об'єкти з колективними формами власності забезпечили за досліджуваній період 13,7 % загального обсягу виробництва промисловості і 15,4 % від чисельності зайнятих.

Таблиця I

Питома вага різних форм власності у промислового
виробництві Закарпатської області у 1992 році

Форми власності	Кіль- кість підпри- ємств	Питома вага форм власності	
		за обсягом продукції	за чисельністю промислового персоналу
Промисловість,			
всього	249	100	100
Державна власність	143	52,1	50,8
В тому числі:			
загальнодержавна	118	50,3	48,6
Колективна власність	41	13,7	15,4
В тому числі:			
колективу трудівників	11	6,3	10,0
кооперативна	30	7,4	5,4
Змішана власність	65	34,2	33,8
В тому числі:			
власність орендного підприємства	48	19,6	19,9
власність господарських товариств	14	13,9	12,9
власність об'єднань громадян	3	0,7	1,0

Підприємства із змішаними формами власності відповідно 34,2 % і 33,8 %. Звертає увагу на себе той факт, що в промисловості області повільними темпами йде процес нагромадження критичної маси суб'єктів господарювання, що функціонують на основі приватної форми власності, яка займає домінуюче становище в країнах з розвинутою ринковою економікою.

У дисертації проаналізовано основні причини, що стримують процеси роздержавлення і приватизації власності в промисловості на макро і мікроекономічному рівнях, дано практичні рекомендації по підвищенню впливу здійснюваних заходів на ефективність роботи основної ланки господарського комплексу країни.

2.3. Критерії і показники ефективності функціонування промислових підприємств різних форм власності

Під ефективністю функціонування промислових об'єктів мається на увазі процеси забезпечення беззбиткової виробничо-господарської діяльності, коли величина виторгу від реалізації продукції або надання послуг перевищує витрати на їх досягнення. Чим вищі темпи випередження результатів виробництва над витратами, тим вищий рівень ефективності функціонування промислових об'єктів.

У дисертації обґрунтована система показників, які характеризують результати і затрати виробництва, показники ефективності виробництва і критерії оцінки результатів функціонування промислових підприємств в умовах адаптації економіки до ринкових відносин.

Залежно від мети і завдань підприємств у системі управління ефективністю їх роботи автор пропонує три групи показни-

ків.

Перша група характеризує результати, затрати виробництва, основні параметри виробничо-господарського потенціалу промислових об'єктів. Такі показники складають вихідну інформацію для подальших розрахунків, яка акумулюється в бухгалтерській звітності підприємств.

Друга група показників характеризує ефективність виробництва. Їх розрахунок базується на співставленні результатів і витрат виробництва. В основу вибору цієї групи показників покладено ресурсний підхід. Кожен показник характеризує ефективність використання певного виду ресурсів: продуктивність праці – ефективність використання трудових ресурсів; фондо-віддача – ефективність використання основних фондів; матеріало-місткість – ефективність використання матеріальних ресурсів і т.д. У дисертації наведено повний склад показників, що характеризують ефективність виробництва, розрахункові формули їх визначення і застосування в механізмі управління ефективністю виробництва.

Третя група показників дає можливість оцінити фінансовий стан промислових об'єктів, що набуває особливої актуальності в умовах ринкової економіки. Оскільки такі показники ще не набули широкого застосування у вітчизняній практиці господарювання, у дисертації для цих цілей використано досвід зарубіжних фірм і корпорацій, запропоновано методику розрахунку таких показників як прибутковість роботи, ліквідність підприємства, стабільність економічного стану підприємства.

Прибутковість роботи підприємства характеризують два показники: прибутковість інвестицій у компанії і прибутковість

продажів. Показник, що характеризує прибутковість інвестицій у компанію, в ринковій економіці прийнято розглядати як критерій ефективності управління компанією. Розраховується такий показник відношенням величини чистого прибутку до величини інвестицій у процентах. Показник прибутковості продажів визначається відношенням валового прибутку до величини продажів у процентах.

Показники ліквідності характеризують платоспроможність підприємств за певний період часу. В ринковій економіці прийнято визначати показники поточної і довгострокової ліквідності. В дисертації обгрунтовані можливі варіанти використання цих показників в оцінці ефективності функціонування промислових об'єктів.

Показники стабільності промислових підприємств характеризуються рівнем заборгованості кредиторам, акціонерам, зобов'язаннями по облігаціях та інших цінних паперах, їх питомою вагою у загальній величині активів. У дисертації обгрунтовується використання кожного з показників в аналізі стабільності стану підприємств.

Вибір критерія або кількох критеріїв, на основі яких визначається ефективність функціонування промислових об'єктів, зумовляється специфікою виробничих процесів, метою дослідження і завданнями, які стоять перед кожним підприємством в області управління ефективністю їх роботи.

В дисертації запропоновані методичні підходи до забезпечення системності розрахункових операцій і методів їх розрахунку. Схема взаємозалежності показників і критеріїв оцінки ефективності функціонування промислових об'єктів показана на рис. 1.

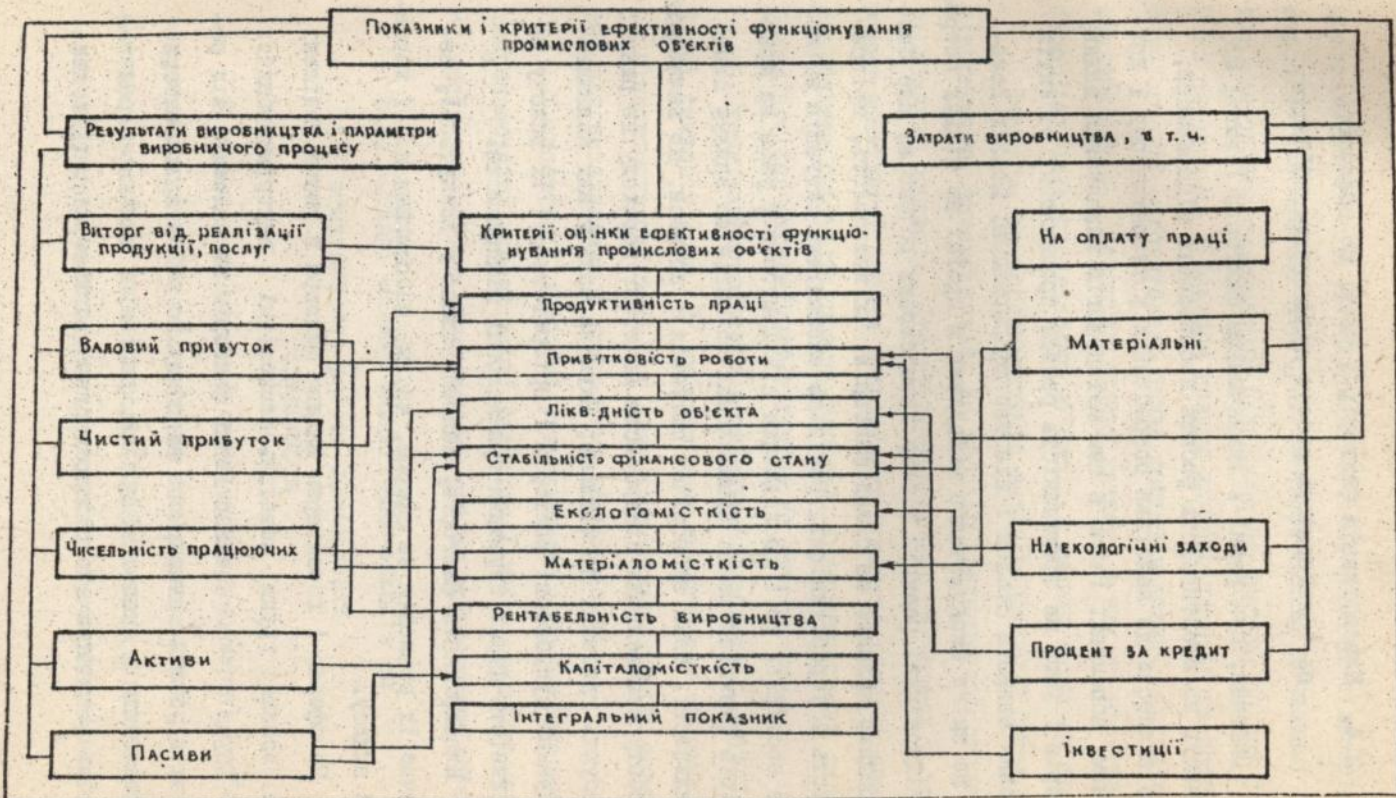

Рис. 1. СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ І КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ОБ'ЄКТІВ

2.4. Класифікація факторів і умов, що впливають на ефективність роботи промислових об'єктів

Питання, пов'язані з визначенням факторів і умов, що впливають на ефективність роботи промислових підприємств, можна віднести до найбільш розроблених у теоретичному і прикладному аспектах. Разом з тим методологію визначення впливу факторів і умов на ефективність роботи промислових об'єктів не можна вважати сталою і кінцево сформованою. Досвід показує, що зміна економічного механізму в країні не тільки потребує відповідної реакції з боку промислових об'єктів, але безпосередньо впливає на склад факторів, їх значимість, пріоритетність й ієрархічність. Оскільки економічна ситуація змінюється постійно, то і дослідження дії факторів і умов на ефективність функціонування промислових об'єктів не знижує своєї актуальності. Нова економічна ситуація і процеси, що впливають на роботу промислових підприємств на етапі переходу до ринку, потребують глибоких досліджень. Важлива роль у них належить визначенню сукупності факторів і пріоритетності їх впливу на ефективність функціонування промислових підприємств.

Класифікація факторів, запропонована у дисертації, передбачає їх розподіл за сферою, часом, напрямками дії і характером впливу.

За сферою і характером впливу фактори й умови поділені на дві основні групи: зовнішньоекономічні і внутрівиробничі.

Група зовнішньоекономічних факторів не залежить від результатів роботи конкретного виробничого об'єкта, характеризує становище в економіці країни, регіонів, ринкове середовище і безпосередньо або опосередковано впливає на результати

роботи підприємств. Зовнішньоекономічні фактори підрозділяються на три основні підгрупи: фактори впливу державної політики на роботу промислових підприємств; фактори впливу ринкового середовища і фактори впливу науково-технічного прогресу. В дисертації обґрунтовано склад факторів кожної підгрупи, визначена сфера і характер впливу кожного з них на ефективність функціонування промислових об'єктів в умовах переходу до ринку.

Фактори, що характеризують внутрівиробничий потенціал підприємств, класифіковані на засадах поелементної структури виробничих процесів. Структуроутворюючими факторами забезпечення ефективної роботи підприємств прийняті основні елементи виробничих процесів: праця, капітал, підприємницький талант, організаційно-економічний механізм їх використання.

Схема взаємозв'язків зовнішньоекономічних і внутрівиробничих факторів /рис. 2/ забезпечення ефективного функціонування підприємств свідчить про наявність багатограних залежностей між показниками і критеріями ефективності.

У дисертації зроблені узагальнення щодо використання запропонованої класифікації факторів і умов у моделюванні процесів управління ефективністю роботи промислових об'єктів.

2.5. Оцінка впливу екологічних заходів на ефективність роботи промислових підприємств

У процесі організації виробництва економічні суб'єкти використовують відновлювальні та невідновлювальні природні ресурси внаслідок чого наносять певної шкоди навколишньому середовищу, здоров'ю людей, рослинному і тваринному світу.

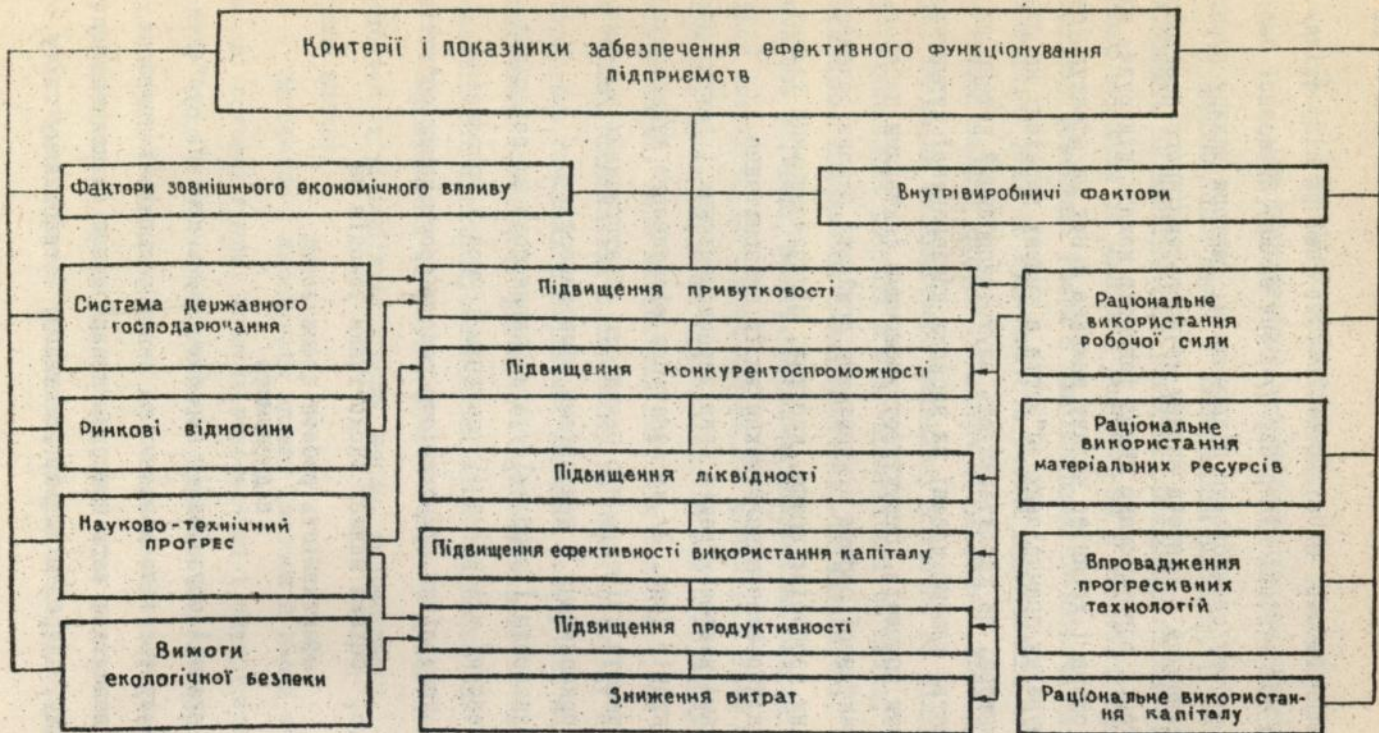

Рис. 2. СХЕМА ВЗАЄМЗВ'ЯЗКІВ ФАКТОРІВ, КРИТЕРІЇВ І ПОКАЗНИКІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Загальні втрати від забруднення навколишнього середовища по Україні становили за 1991 р. 1,4 млрд. крб., з яких біля 80 % припадає на промислові підприємства. Внаслідок порушення норм екологічної безпеки зростає захворюваність як робітників окремих підприємств, так і населення України в цілому. В той же час промислові підприємства внаслідок забруднення несуть збитки, які виражаються у платежах за забруднення, штрафних санкціях, оплаті по захворюваності робітників, причиною яких є екологічно шкідливе робоче середовище. Крім того, підприємство несе і непрямі витрати, пов'язані із прискореним зношуванням основних фондів внаслідок надмірного забруднення шкідливими відходами.

У зв'язку з цим виникає потреба оцінити роботу промислового підприємства залежно від рівня природоохоронних заходів, визначити ефективність їх впровадження. Оскільки в економічній теорії і практиці питання оцінки ефективності роботи промислових підприємств залежно від екологічної компоненти не знайшли глибоких розробок, у дисертації запропонована методика розрахунку таких показників, як собівартість, прибуток, ціна продукції з урахуванням витрат на екологію.

Збитки від забруднення навколишнього середовища промисловими підприємствами в собівартість продукції включаються таким чином:

- а/ по статті попередніх збитків U_{np} - витрати, затрачені підприємствами для попередження збитків в розмірі ΔU
- б/ по статті залишкових збитків U_{zal} , які мають місце. Таким чином, збитки від забруднення природи $U_{сер}$, які включаються в собівартість, розраховуються за формулою:

$$Y_{\text{сер}} = Y_{\text{пр}} + Y_{\text{зал}} \quad /1/$$

При цьому збитки від забруднення навколишнього середовища, як попереджені, так і залишкові, розраховуються на основі обсягу випущеної продукції Q ; показника питомих збитків, які припадають на одиницю продукції $Y_{\text{сер}}$

$$Y_{\text{сер}} = Q \cdot y_{\text{сер}} \quad /2/$$

Показник питомих збитків $y_{\text{сер}}$ визначається за допомогою формули:

$$y_{\text{сер}} = \sum_{i=1}^n q_i \cdot z_i \quad /3/$$

де q_i - питома забруднення навколишнього середовища, яке припадає на одиницю продукції, кг/од. прод.;

z_i - питомі збитки, які припадають на одиницю забруднюючої речовини, крб/кг.

У результаті питома вага забруднення, яка припадає на одиницю продукції, включає вплив суми забруднення речовин /окремих компонентів/ з відповідними їх врахуваннями в питомій вазі збитків y_i на основі оцінки кожного з них за допомогою показника z_i .

Методика включення в собівартість витрат і за попередженнями, і за залишковими збитками розраховується, виходячи з реальних витрат на природоохоронні заходи:

а/ на підприємстві робота по охороні навколишнього середовища не ведеться. В такому випадку у собівартість включаються всі непопереджені збитки, які мають місце при виробництві продукції, $У_{зал}$ рівний сумарним збиткам $У_{сер}$;

б/ забруднення навколишнього середовища на підприємстві знижено частково. Тоді у собівартість включаються витрати, які затратило підприємство на зниження забруднення природи і зменшення збитків на величину $У_n$, а також витрати, зумовлені необхідністю боротьби за зниження залишкових збитків в розмірі $У_{зал}$;

в/ навколишнє середовище не забруднюється підприємством внаслідок вжиття екологічних заходів. Тоді у собівартість включаються тільки затрачені підприємством витрати на повне попередження збитків в розмірі $У_{сер}$.

Собівартість продукції / S /, виходячи з наведених вище міркувань, визначається залежністю:

$$S = \frac{\sum R (У_{пр} + У_{зал})}{У_{пр} \cdot У_{зал}} = \frac{\sum R (У_{сер})}{У_{сер}} \quad /4/$$

де $\sum R$ - виробничі витрати.

В дисертації викладені методичні положення по визначенню ціни продукції, прибутку підприємства з урахуванням витрат, зумовлених забрудненням навколишнього середовища.

2.6. Принципи і методика формування економічної стратегії розвитку промислових підприємств

У країнах з розвиненими ринковими відносинами розробка стратегії розвитку фірм, компаній, корпорацій займає чільне

місце в системі організаційно-економічних методів управління виробничо-господарською діяльністю. У вітчизняній практиці розробка стратегії на рівні промислових підприємств поки що не набула достатнього розвитку. В той же час розробка стратегії розвитку підприємств в умовах економічної нестабільності є важливим інструментом зниження ризику і забезпечення ефективності їх функціонування. З цих позицій у дисертації на основі узагальнення досвіду зарубіжних фірм сформульовані основні принципи формування економічної стратегії промислових підприємств, розроблені методичні основи її формування.

Автор визначає три етапи у формуванні економічної стратегії:

Перший етап. Аналіз перспектив розвитку підприємства /фірми, корпорації/. Основним завданням першого етапу досліджень є визначення основних тенденцій, шансів, а також окремих надзвичайних ситуацій, які здатні вплинути на роботу об'єкта, змінити тенденції його розвитку.

Другий етап. Реальна оцінка можливостей підприємства в конкурентній боротьбі. Головним завданням цього етапу досліджень є визначення можливостей завоювання ринків збуту, підвищення ефективності роботи підприємства, удосконалення відносин з конкуруючими суб'єктами.

Третій етап передбачає вибір економічної стратегії розвитку підприємства, виходячи з визначених тенденцій і перспектив його розвитку, можливостей конкурувати у завоюванні ринків збуту продукції.

Послідовність і основні завдання основних етапів формування стратегії, а також визначення привабливості стратегічної зони господарювання зображені схематично на рис. 3.

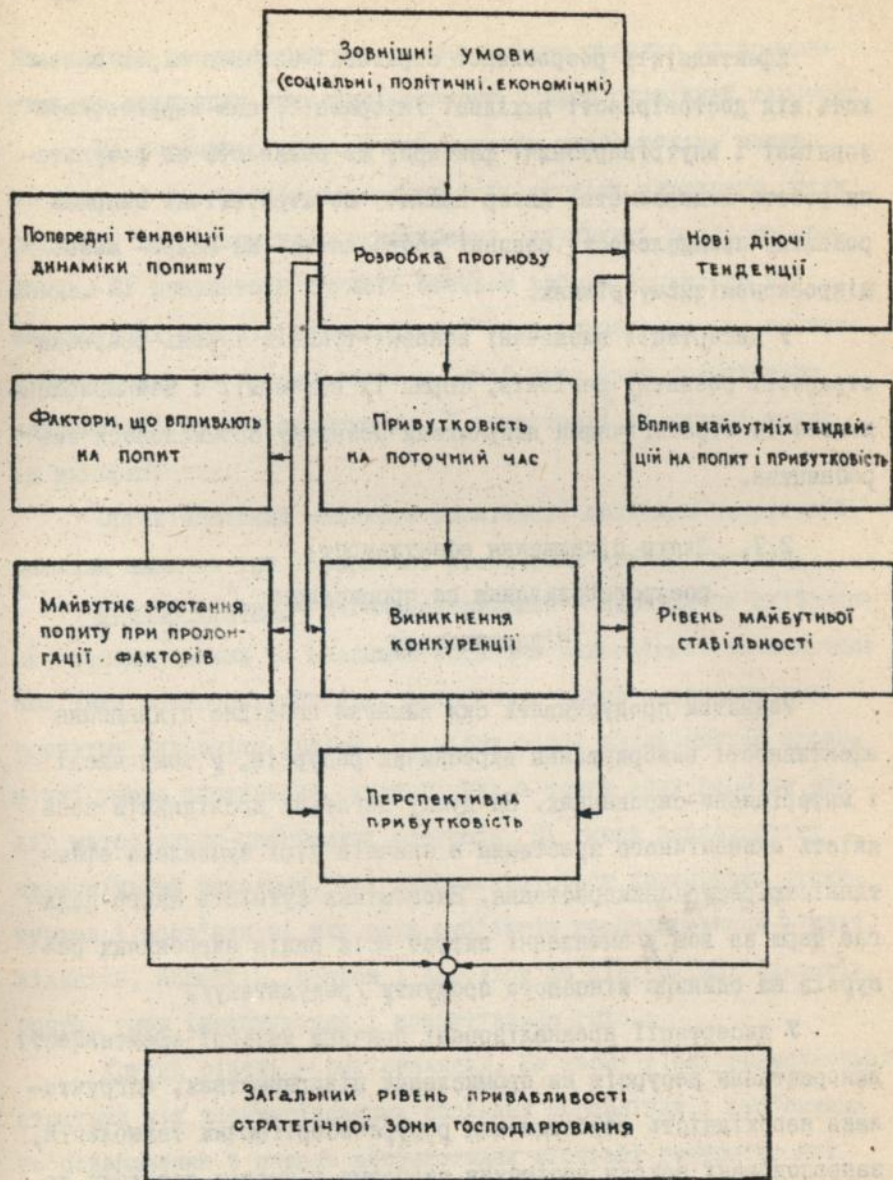

Рис. 3. ІТЕРАЦІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОЦІНКИ ПРИВАБЛИВОСТІ
СТРАТЕГІЧНОЇ ЗОНИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ефективність розробленої стратегії значною мірою залежить від достовірності вихідної інформації, яка характеризує зовнішні і внутрішні фактори, що впливають на результати роботи підприємств. Автор вважає, що стратегічні напрями розвитку промисловості повинні розроблятися на макро- мезо- мікроекономічному рівнях.

У дисертації визначені основні функції і роль розробки стратегії розвитку регіонів, форми їх взаємодії і взаємозалежностей із стратегічними напрямками розвитку промислового виробництва.

2.7. Шляхи підвищення ефективності ресурсоспоживання на промислових підприємствах

Розвиток продуктивних сил вимагає постійне підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, у тому числі і матеріально-сировинних. На думку багатьох дослідників нова якість економічного зростання в значній мірі зумовлена ефективністю ресурсовикористання. Економічна сутність якого полягає перш за все у зменшенні витрат всіх видів виробничих ресурсів на одиницю кінцевого продукту /результату/.

У дисертації проаналізовані причини низької ефективності використання ресурсів на промислових підприємствах, обґрунтована необхідність впровадження ресурсозберігаючих технологій, запропоновані заходи вирішення проблеми в умовах переходу до ринкової економіки. Автор вважає, що на перехідному етапі до ринку виникає потреба в державному регулюванні процесів ресурсоспоживання з допомогою переважно економічних методів.

Економічне регулювання ресурсоспоживання повинно здійснюватися на принципах локальної системи і мати циклічний характер.

За допомогою економічних важелів здійснюється вплив на процеси ресурсозбереження на всіх стадіях життєвого циклу ресурсу, наслідком чого є конкретні результати ресурсозбереження. Ці результати служать основою вибору характеру дії економічних важелів впливу на суб'єкти господарювання з метою забезпечення ресурсозбереження, який може бути стимулюючим, компенсаційним або стримуючим. У дисертації визначені умови їх використання.

Організаційний механізм реалізації політики ресурсозбереження включає три ієрархічні рівні розв'язання проблем.

Перший рівень – загальнодержавний – передбачає здійснення господарськими та владними органами відповідної економічної політики ресурсоспоживання, виходячи з цілей перспективного розвитку економіки країни. На цьому рівні визначаються економічні умови споживання стратегічних з точки зору держави видів матеріально-сировинних ресурсів. Ці умови визначаються економічними важелями, які використовуються державними структурами і обов'язкові для всіх суб'єктів господарювання – квот, ліцензій, податків, скидок і надбавок до цін, митних платежів, ренти, умов інвестування і кредитування тощо.

Другий рівень – регіональний. На цьому рівні визначаються стосунки між територіальними органами управління і суб'єктами господарювання з питань використання місцевих ресурсів, які знаходяться у компетенції цих органів.

Третій рівень – рівень первинної ланки господарювання. Суть функціонування економічного механізму ресурсозбереження полягає у створенні в кожному підрозділі підприємства таких економічних умов, які забезпечували б раціональне ресурсоспожи-

вання.

2.8. Організаційно-економічні стимули виходу підприємств на зовнішній ринок

Вихід промислових підприємств на зовнішній ринок автор вважає початком переходу до якісно нових зовнішньоекономічних співробітництв і внутрівиробничих відносин. Прямий вихід на зовнішньоекономічний простір ставить перед промисловими підприємствами ряд нових вимог, підвищує їх відповідальність за свої дії на світовому ринку, формує нові господарські зв'язки і підходи, впливає на рівень ефективності їх функціонування. На внутрівиробничому рівні формуються вимоги до більш високої організації виробництва, виникає необхідність у проведенні стратегічного маркетингу та менеджменту. Встановлення прямих зв'язків із зарубіжними партнерами попри всі інші переваги створює реальні можливості, зв'язані з доступом до прогресивних технологій, підвищення якості і конкурентоспроможності продукції, що дає можливість кожному підприємству визначити свою економічну нішу для освоєння ринкового середовища і прискореної інтеграції у світогосподарські зв'язки. З цих позицій, в дисертації обґрунтовані основні форми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків промислових підприємств України з іншими країнами світу. Основна увага звертається на визначення пріоритетних напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності промислових об'єктів західного регіону.

Пріоритетними напрямками розвитку економічних зв'язків підприємств Карпатського регіону з західними фірмами автор вважає:

інтеграцію держави в світову господарську систему;
активне включення через виробничу кооперацію в систему міжнародного поділу праці;

доступ до передових технологій і впровадження науково-технічних досягнень;

розширення можливостей і форм міжнародного співробітництва на засадах спільного підприємництва, лізингу, ліцензійних угод, залучення іноземного капіталу;

використання вигідного геополітичного положення західних областей як важливого фактора активного посередництва між західними фірмами і партнерами інших регіонів України, а також країн СНД;

використання прогресивних форм організації управління виробництвом, підвищення якості продукції, підготовки кадрів, особливо для зовнішньоекономічної діяльності;

розвиток зв'язків, спрямованих на включення України в діяльність міжнародних економічних організацій.

Водночас автор звертає увагу на недосконалість чинного законодавства у сфері зовнішньоекономічної політики, яка гальмує розвиток такої діяльності, знижує її ефективність.

У дисертації запропонована методика оцінки ефективності зовнішньоекономічних зв'язків і їх впливу на ефективність роботи підприємств, використання якої дає можливість обґрунтувати і вибрати найбільш доцільні варіанти і форми зовнішньоекономічної діяльності.

2.9. Підвищення ролі регіональних структур у забезпеченні ефективності функціонування промислових підприємств

Науково обгрунтована розробка комплексних регіональних проблем є необхідною передумовою для послідовного вирішення практичних завдань розвитку промисловості в період переходу до ринкових відносин. Це стосується передусім розробки антикризових структурних програм з урахуванням багатоваріантності розвитку промисловості і її територіальної організації.

Такі програми є інструментом для реалізації стратегії розвитку територіального господарства яка являє собою систему соціально-економічних орієнтирів, мета яких "озброїти" виробників, органи регіонального самоврядування параметрами, що характеризують внутрішні і зовнішні умови функціонування регіону, розміщення виробництва і можливості місцевих виробників у задоволенні потреб населення. Виключно важливими є орієнтири, які характеризують основні структурні пропорції і взаємозалежності на перспективу, особливості формування фінансово-кредитних і бюджетних відносин у регіоні, проблеми зайнятості працездатного населення і прогнозовані соціальні наслідки.

Стратегія регіонального розвитку необхідна для ефективного функціонування промислових підприємств. Промислові підприємства як суб'єкти господарювання повинні мати наукову концепцію перспективного розвитку ув'язану з розвитком регіону. Методологічною базою розробки стратегії соціально-економічного розвитку, яка містить не тільки перспективні цілі і завдання, але і адекватні їм соціально-економічні орієнтири, які конкретизуються практичними діями для одержання як проміжних, так і кінцевих результатів.

До найважливіших аспектів регіональної стратегії, які задовільняють вимоги промислових підприємств як суб'єктів

регіонального процесу відтворення і які впливають на формування і функціонування системи регіональних ринків, автор відносить:

- виявлення тенденцій розвитку регіональної економіки, визначення ймовірних темпів і рівнів структурних і територіальних зрушень у формуванні товарних ринків;
- забезпечення послідовності рішень, які приймаються, і оптимальне поєднання міжпартнерських і міжрегіональних інтересів;
- розробка науково-технічних, соціально-економічних програм пріоритетного розвитку регіону;
- оптимізація економічних інтересів територій і господарських суб'єктів у проведенні ефективної політики ресурсо-використання;
- сприяння ефективному функціонуванню системи регіональних і міжрегіональних ринків, розвитку їх інфраструктури;
- розробка наукових основ і форм організації управління економічними, соціальними і технічними процесами;
- розробка довгострокових проектів територіальної організації промислового виробництва, спеціалізації і розвитку міжтериторіальної економічної інтеграції, спрямованої на підвищення ефективності його функціонування;

У дисертації обгрунтовані концептуальні підходи до формування взаємовідносин територій з господарськими суб'єктами з метою підвищення ефективності функціонування регіонального господарства.

2.10. Механізми адаптації трудових колективів державних підприємств в процесі трансформації економічної системи

Поступове входження суспільства в ринкове середовище, становлення багатукладної господарської системи, докорінна зміна форм і методів організації промислового виробництва потребують нових мотиваційних механізмів високопродуктивної праці, функціонуючих за допомогою ринково-вартісних важелів. Здійснення цих перетворень кардинально змінює умови відтворення і функціонування людини в новому для неї економічному середовищі, передбачає глибокі зміни у формах і методах управління і використання людських ресурсів. Найбільшою мірою зміни умов праці на етапі переходу до ринкової економіки торкаться трудових колективів державних підприємств. Аналіз роботи таких підприємств за 1990–1992 рр. показав, що найвищі темпи спаду обсягів виробництва, скорочення чисельності працюючих мали місце в державному секторі економіки. Дослідження галузевих змін у народному господарстві Закарпатської області по чисельності працюючих за 1990–1992 рр. показало, що в середньому по області чисельність працюючих знизилась на 69,4 тис. чол., що становило 10,1 % від загальної чисельності зайнятих у 1992 р. Із загального числа скорочених працівників більш як 50 % припадає на промислові підприємства /табл. 2/. У перспективі процеси приватизації, конверсії, структурної перебудови у промисловості набуватимуть все більшої ваги і будуть впливати на трудові колективи державних підприємств, викликаючи перш за все скорочення чисельності зайнятих в сфері матеріального виробництва. Для того, щоб такі процеси відбувались з наймен-

Таблиця 2

Динаміка чисельності працівників по галузях
народного господарства Закарпатської області
за 1990-1992 рр., чол.

Галузі	Роки				
	1990	1991	1992	1992 до 1990 /+ чол./	%
Всього по народному господарству	755468	734471	686007	- 69461	100
В тому числі:					
промисловість	410223	398537	374496	- 35727	51,4
сільське господарство	152820	148330	134992	- 17828	25,6
лісове господарство	4820	5423	5307	+ 487	
транспорт	30979	30932	28450	- 2529	3,6
зв'язок	5295	5373	5266	- 29	
будівництво	29564	23471	17299	- 12265	17,6
торгівля і громадське харчування	61783	61029	58749	- 3034	4,6
житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування	14987	15198	13036	- 1930	2,7
охоро́на здоров'я, фізична культура, соціальне забезпечення	31728	32681	33264	+ 1536	
апарат управління	6865	7989	9568	+ 2703	
інші види діяльності	6404	5508	5580	- 824	1,1

тими соціально-економічними і психологічними втратами для людини і не знижували ефективність роботи підприємств, виникає гостра потреба в розробці і впровадженню в практику механізмів адаптації трудових колективів державних підприємств до нових умов господарювання.

У дисертації в основу розробки таких механізмів покладені дослідження соціально-психологічних та організаційно-економічних факторів, що визначають поведінку людини в процесі виробництва, соціологічні опитування працівників промислових підприємств.

З метою вивчення ставлення працівників до різного роду проблем, породжених переходом до ринку, з участю автора в 1992 р. було проведено спеціальне соціально-психологічне дослідження, в якому взяли участь працівники кількох промислових підприємств Львова, Івано-Франківської та Закарпатської областей. Серед опитаних 73 % становили робітники, 23 % – інженерно-технічні працівники, 4 % – службовці та представники державних адміністрацій. За статеву структуру респонденти розподілялись так: чоловіки – 38 %, жінки – 62 %. За віком: до 20 років – 9,7 %, від 21 до 30 років – 33,7 %, від 30 до 50 років – 53,3 %, більше 50 років – 3,3 %. Серед опитуваних домінували особи, що працювали на даних підприємствах не менше 5 років /понад 62 %/. Здійснена в дослідженні вибірка в цілому відповідає загальним соціально-демографічним особливостям працюючого контингенту /переважання робітничих кадрів, осіб жіночої статі, представників молодших і середніх вікових категорій тощо/.

У результаті досліджень виявлені найбільш небезпечні, на думку опитуваних, обставини перехідного періоду /табл. 3/.

Таблиця 3

Оцінка респондентами особливо небезпечних
для них обставин перехідного періоду, %

	Весь контингент	Чоловіки	Жінки
1. Загроза втрати місця роботи	39,0	27,0	45,0
2. Зубожіння, обумовлене зростанням цін та знеціненням грошей	38,0	43,3	36,0
3. Нemoжливість вирішення своїх квартирних проблем	10,0	13,0	8,0
4. Щоденні труднощі з придбанням продуктів, промтоварів тощо	9,0	12,0	7,0
5. Ризик втрати здоров'я через надмірне навантаження	3,0	2,5	3,2
6. Інші обставини	0,5	2,2	
7. Особливої небезпеки для свого благополуччя не чекаю	0,5	-	0,8

Наведені у табл. 3 дані яскраво свідчать, що найбільшу небезпеку працівники вбачають у можливості втратити місце роботи. І вони мають рацію, оскільки в найближчій перспективі для деяких підприємств можливе значне скорочення робочих кадрів /понад 20 % від їх загальної чисельності/. Всього на загрозу безробіття вказали більше чверті опитаних чоловіків і близько половини осіб жіночої статі. Це підтверджується аналізом темпів скорочення чисельності працюючих у народному господарстві Закарпатської області за 1990–1992 рр. /табл. 2/.

Майже чверть опитаних працівників головну небезпеку для себе пов'язують із зубожінням, зумовленим невпинним зростанням цін та зниженням купівельної спроможності населення. Всі інші альтернативи не дістали помітної кількості підтверджень. Однак це зовсім не означає, що позначені ними проблеми втратили свою значимість для працівників. Скоріше всього ми в даному випадку маємо справу зі своєрідним психологічним феноменом, що проявляється в екстремальних умовах, до яких, безумовно, і відносяться процес переходу до ринку з усіма його наслідками. Сам же феномен реалізується в надмірній акцентації уваги суб'єкта діяльності на певних обставинах цієї діяльності при ігноруванні всіх інших, хоча об'єктивно вони зберігають свою актуальність для індивіда або групи і при зміні умов діяльності можуть зайняти зовсім інші місця в ієрархії вказаних тут альтернатив. Про вірогідність суттєвого переструктурування значущості для працівників різних обставин перехідного періоду додатково свідчить факт мізерної кількості /менше 1 %/ підтверджень альтернативи "особливої небезпеки для свого благополуччя не чекаю".

Проведені дослідження дозволили автору визначити наступні напрямки формування механізмів адаптації працівників державних підприємств на етапі переходу до ринку:

підготовка і перепідготовка кадрів у відповідності з потребами підприємства в робочій силі в перспективі;

підвищення ефективності використання кадрового потенціалу в процесі переходу на нові форми господарювання;

удосконалення умов оплати і стимулювання праці залежно від ефективності функціонування промислових підприємств;

соціальний захист працюючих.

У роботі запропоновані механізми реалізації цих напрямків.

3. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

ОПУБЛІКОВАНІ В ТАКИХ РОБОТАХ:

I. Монографії

1. Мікловда В.П. Госпрозрахункове стимулювання ефективності виробництва. - Ужгород: Карпати, 1988. - 92 с.
2. Мікловда В.П., Пітюлич М.І. Формування економічного механізму регулювання зайнятості в умовах становлення ринкових відносин. - Ужгород: Карпати, 1994. - 155 с.
3. Оксанич С.Е., Войцеховська В.П., Мікловда В.П. та інші. Організаційно-економічні методи управління ресурсозбереженням. - Київ: Інститут економіки АН України, депоновано в ДНТБ 6.12.1993, № 2406, 1993. - 191 с. /автору належить I др. арк./.
4. Бойко М.М., Мікловда В.П. Лісові ресурси: ефективність їх використання і відтворення. - Ужгород: Карпати, 1994. - 10 др. арк. /у друці/.

5. Долішній М.І., Злупко С.М., Мікловда В.П. та інші. Соціально-трудовий потенціал: теорія і практика. – Київ: Наукова думка, 1994. 37 др. арк. /автору належать 3 др. арк./ /у друці/.

2. Препринти, брошури

6. Мікловда В.П., Пітюлич М.І. Макроекономічне регулювання зайнятості в нових умовах функціонування економіки. – Львів: Львівське відділення Інституту економіки АН України, 1992. – 54 с.
7. Беленький П.Е., Дичко С.М., Мікловда В.П. Собственность и управление: проблемы преобразования и тенденции развития. – Львов: Львовское отделение Института экономики АН Украины, 1993. – 51 с.
8. Мікловда В.П., Пітюлич М.І. Формування соціально-економічного механізму стимулювання ефективної зайнятості населення в регіоні. – Львів: Львівське відділення Інституту економіки АН України, 1993. – 74 с.
9. Бойко С.І., Мікловда В.П. Основні напрямки підвищення ефективності інвестиційної діяльності. – Львів: Львівське відділення Інституту економіки АН України, 1994. – 48 с.
10. Мікловда В.П., Козоріз М.А. Економічне стимулювання підвищення ефективності виробництва. – Львів: Львівське відділення Інституту економіки АН України, 1993. – 43 с.
11. Мікловда В.П. Удосконалення господарського розрахунку і аналітичної інформації на деревообробних підприємствах. – Київ: Знання, 1979. – 20 с.
12. Мікловда В.П. Удосконалення системи стимулювання працівників підрозділів об'єднань. – Київ: Знання, 1980. – 24 с.

13. Мікловда В.П. Рекомендації по організації преміювання і ефективному використанню фонду матеріального заохочення у виробничих об'єднаннях, на підприємствах і в організаціях. - Ужгород, 1978. - 16 с.
14. Мікловда В.П. Научно-технический прогресс - основа роста производительности труда. - Ужгород: Ужгородский гос-университет, 1983. - 18 с.

3. Статті в журналах, збірниках

15. Мікловда В.П. НОП - важливий резерв // Госпрозрахунок і ефективність виробництва. - Ужгород: Карпати, 1975. - С. 89-93.
16. Мікловда В.П., Надобенко П.І. Ефективність економії живої праці // Економіка Радянської України. - 1975. - № 7. - С. 59-62.
17. Мікловда В.П. Реалізація взаємних претензій та її роль у зміцненні внутрігосподарського розрахунку // Проблема підвищення ефективності суспільного виробництва. - Львів: Вища школа, 1977. - С. 26-30.
18. Мікловда В.П. Про систему показників внутрівиробничого господарського розрахунку меблевих підприємств // Економіко-математичні методи в управлінні виробництвом. - Київ: Знання, 1977. - С. 15-17.
19. Мікловда В.П. Про використання фонду матеріального заохочення виробничих об'єднань при внутрівиробничому госпрозрахунку // Проблеми підвищення ефективності суспільного виробництва. - Львів: Вища школа, 1978. - С. 22-26.

20. Мікловда В.П. Роль внутрігосподарського розрахунку в мобілізації резервів виробництва // Шляхи підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємств. - Київ: Знання, 1978. - С. 20-24.
21. Мікловда В.П. Матеріальне стимулювання працівників внутрішніх підрозділів виробничих об'єднань // Вдосконалення соціально-економічного планування й управління народним господарством. - Львів: Вища школа; 1979. - С. 42-44.
22. Мікловда В.П., Надобенко П.І. Головна підйома господарювання // Економіка Радянської України. - 1979. - № 6. - С. 91-92.
23. Мікловда В.П., Даньків І.Я. Вопросы учета и аналитической информации во внутрипроизводственном хозрасчете // Проблемы совершенствования учета, экономического анализа и внедрения внутреннего хозрасчета: Тезисы докладов республиканской научно-производственной конференции. - Ташкент, 1979. - С. 109-111.
24. Мікловда В.П. Деякі питання матеріального стимулювання працівників за результати виробничої діяльності // Проблеми підвищення ефективності суспільного виробництва. - Львів: Вища школа, 1980. - С. 16-18.
25. Мікловда В.П. Вопросы материального стимулирования повышения качества продукции // Проблемы повышения эффективности производства и управления качеством продукции: Научно-технический сборник. - Ужгород, 1981. - С. 10-13.
26. Мікловда В.П. Винагорода за річні підсумки роботи // Вдосконалення соціально-економічного планування і управління народним господарством. - Львів: Вища школа, 1981. - С. 45-46.

27. Миклогда В.П. Система стимулирования работников хозяйственных подразделений и ее эффективность // Пути совершенствования влияния финансовых рычагов на повышение эффективности производства. - Киев: Знание, 1981. - С. 16-20.
28. Миклогда В.П., Фантич С.М. Некоторые актуальные вопросы повышения качества продукции в одиннадцатой пятилетке // Проблемы повышения эффективности производства и управления качеством продукции: Научно-технический сборник. - Ужгород, 1982. - С. 65-68.
29. Миклогда В.П. Вопросы материального стимулирования роста производительности труда // Проблемы повышения эффективности производства и управления качеством продукции: Научно-технический сборник. - Ужгород, 1982. - С. 23-26.
30. Миклогда В.П. Развитие хозяйственного расчета в производственных объединениях // Новые экономические показатели и оценка хозяйственного расчета на предприятии. - Киев: Знание, 1982. - С. 5-7.
31. Миклогда В.П. Вопросы влияния организации труда на рост его производительности // Проблемы повышения эффективности производства и управления качеством продукции: Научно-технический сборник. - Ужгород, 1983. - С. 3-5.
32. Миклогда В.П. Вопросы повышения эффективности специальных систем премирования в промышленности // Проблемы повышения эффективности производства и управления качеством продукции: Научно-технический сборник. - Ужгород, 1985. - С. 54-58.
33. Миклогда В.П. Вопросы эффективности бригадной формы организации труда // Интенсификация - фактор снижения себестоимости продукции: Тезисы докладов научно-практической

- конференции. - Ужгород, 1985. - С. 13-17.
34. Миклода В.П. Хозрасчетное стимулирование конечных результатов в условиях бригадной организации труда // Проблемы повышения эффективности производства и управления качеством продукции: Научно-технический сборник. - Ужгород, 1986. - № 5. - С. 31-33.
35. Миклода В.П. Вопросы стимулирования повышения эффективности работы хозрасчетных бригад // Интенсификация экономики: опыт и практика использования ресурсов: Научно-технический сборник. - Ужгород, 1987. - С. 65-70.
36. Миклода В.П. Стимулирование рационального использования материальных ресурсов // Влияние научно-технического прогресса на эффективность производства: Тезисы докладов научно-практической конференции. - Ужгород, 1987. - С. 23-29.
37. Миклода В.П. Организация аттестации рабочих мест и ее роль в повышении эффективности производства // Проблемы повышения эффективности производства и управления качеством продукции: Республиканский научно-технический сборник. - Ужгород, 1988. - № 6. - С. 41-45.
38. Миклода В.П. Перестройка системы премирования и ее роль в повышении конечных результатов производства // Проблемы повышения эффективности производства и управления качеством продукции: Республиканский научно-технический сборник. - Киев-Ужгород, 1989. - № 7. - С. 58-63.
39. Миклода В.П. Вопросы реформы заработной платы в условиях полного хозрасчета и самофинансирования // Проблемы совершенствования производства в отраслях народнохозяй-

ственного комплекса: Республиканский научно-технический сборник. - Киев-Ужгород, 1990. - № 8. - С. 121-129.

40. Козоріз М.А., Міклова В.П., Люткевич О.М. та інші. Розробка економічних стимулів підвищення ефективності виробництва. Науковий звіт. - Львів: Львівське відділення Інституту економіки АН України, 1993. - 93 с.
41. Міклова В.П. Стимулювання праці при переході до ринкової економіки // Проблеми економічного та соціального розвитку регіону і практика наукового експерименту: Республіканський науково-технічний збірник. - Київ-Ужгород, 1993. - № 9. - С. 29-33.
42. Міклова В.П. Питання перебудови оплати і стимулювання праці в умовах переходу до ринкових відносин // Науковий вісник Ужгородського державного університету. - Ужгород, 1993. - С. 9-17.

169350

AB 29.787

AB 29.787